

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Kollégák!

Akadémiánk tagja, a Nobel-díjas biokémikus, Karikó Katalin mondta:

„...kutatónak lenni, újat létrehozni, segíteni másoknak nagyszerű...”

E mondat esszenciája mindannak, amit a tudomány sokunk számára jelent: a kíváncsiságot, az alkotás örömét és a közösség szolgálatát.

Legyünk azonban őszinték: kutatónak lenni nagyszerű ugyan, de sokszor nem egyszerű. Amikor valaki középiskolás diákként, egyetemistaként vagy akár már diplomásként úgy dönt, hogy a tudomány művelésére adja a fejét, nem időrabló és aprólékos adminisztrációra, nehezen kiszámítható tudománypolitikai környezetre és alacsony bérekre vágyva teszi ezt.

Szerencsére a kutatói pálya alapvetően nem az előbb említett jelenségekkel jellemezhető. De ezek a problémák léteznek.

Rendszeresen hallunk róluk, miként hallunk a társadalmi megbecsültség hiányáról, a kutatói kimerültségről, kiégésről is.

Persze a kutatók saját-, és más tudományterületeken dolgozó kollégáik munkakörülményeiről alkotott képe gyakran eltér. Hogy a szubjektív benyomásoknál pontosabb helyzetkép álljon rendelkezésünkre, a Magyar Tudományos Akadémia a Fiatal Kutatók Akadémiájával közösen felmérést készítettett, amelynek eredményeiről hamarosan részletek is megismerhetők.

A kutatás fő célja az volt, hogy feltárja a magyarországi és az országhoz kötődő kutatók helyzetét és véleményét munkahelyi helyzetükről, elégedettségük mértékéről, teljesítményükről, problémáikról, tudományos és pályázati lehetőségeikről, nemzetközi együttműködéseikről és a külföldi munkavégzéssel kapcsolatos

terveikről, nem utolsósorban az Akadémiával szemben támasztott elvárásairól.

Nemzetközi viszonylatban voltak már hasonló kutatások, amelyek keretében kutatók – egyetemi oktatók, PhD-hallgatók, kutatók – mentális egészségét vizsgálták. Hazánkban azonban ez teljesen újszerű: Magyarországon kutatók körében korábban még nem vizsgálták a mentális egészséget, főleg nem reprezentatív mintán. A kiégést sem vizsgálta idehaza országos reprezentatív mintán senki, kutatók körében pedig végképp nem.

Újszerű azonban nemzetközi szinten is, mivel a nemzetközi kutatásokban úgynevezett kényelmi mintavételt használtak. Ez azt jelenti, hogy akit elérnek, kitölti, de nincs véletlenszerű mintavétel, sem súlyozás vagy más módszer a reprezentativitás elérésére, ezért az ott kapott eredmények nem általánosíthatók az adott ország teljes kutatói közösségére nézve. A mostani kutatás viszont igen.

Ezzel az átfogó felméréssel az Akadémia a 2019-ben elfogadott küldetésében megfogalmazott feladatát látja el, hiszen mint a dokumentumban olvasható – idézem – „az MTA rendszeresen áttekinti és elemzi a hazai tudományos kutatás helyzetét, részt vesz a legfontosabb kutatási területek azonosításában és a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs stratégia megújításában”.

A mostani felmérés azonban – amelyet szakértők bevonásával az MTA Főtitkársága koordinált Kollár László főtitkár és Erdei Anna főtitkárhelyettes vezetésével, és Koltai Júlia Lendületes kutató, az ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont kutatóprofesszora szakmai irányításával – a kutatásba bevontak számával is kimagaslik a hasonló felmérések közül.

A kérdőívet az MTA 19 ezer fős köztestületénél is jóval nagyobb számú kutatónak küldtük el. Több mint 40 ezren kapták meg, mert az volt a célunk, hogy a hazai tudományos közösség minél szélesebb köre elmondhassa a véleményét. A kitöltési arány 12 százalék volt, közel 5200-an töltötték ki azt.

A felmérés készítői nem csupán az MTA-val kapcsolatos visszajelzésekre voltak kíváncsiak. Legalább ilyen fontos volt számukra, hogy a kutatók mit gondolnak: mit kellene tennie az Akadémiának a kutatói környezet javítása érdekében?

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A kutatás eredménye lényegében egy pillanatfelvétel. Egy átfogó kép arról, hogyan érzik magukat ma a kutatók, milyen kihívásokkal, problémákkal néznek szembe, és hol látják a fejlődés lehetőségét.

Sajnos ez a kép sok tekintetben lehangoló. Mint említettem, a részletekről hamarosan a kutatást készítő szakemberek és Kollár László főtitkár úr fog beszélni, aki kitér majd arra is, hogy a felmérés eredményei alapján milyen feladatok várnak a hazai tudományszervezés intézményeire, köztük a Magyar Tudományos Akadémiára.

Az MTA a következtetéseket a maga részéről igyekszik levonni. A felmérés azonban akkor válik igazán hasznossá, ha ezt mások is megteszik. Ezért arra biztatom a magyar tudományosság intézményeit, kutatóhelyeit, egyetemeit, a legkülönbözőbb kutatóhelyeken működő kutatócsoportokat, hogy saját szempontjaik alapján elemezzék a felmérés eredményeit, és ha tudják, használják fel akár arra is, hogy ötleteket, javaslatokat fogalmazzanak meg akár saját maguk, akár mások számára.

Ebben segítséget jelenthet, hogy további kutatások céljából a felmérés teljes anyaga hozzáférhetővé válik.

Köszönöm mindazoknak, akik ebben a nagy munkában részt vettek.

Köszönöm a kutatói közösség azon tagjainak, akik időt szántak rá, és kitöltötték a kérdőívet, köszönöm Koltai Júliának és munkatársainak a gondos szakmai munkájukat, valamint vezetőtársaimnak a koordinálást és a kezdeményezést.

Bízom benne, hogy a felmérés eredményeivel a Magyar Tudományos Akadémia indirekt módon a magyar kutatói közösség és a teljes magyar tudományosság helyzetének a javításához is hozzájárulhat.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!